യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 60

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
തതോ∫ഹമഭിതോ ഭ്രാന്തസ്താദൃശം പ്രവിചാരയൻ .
ബഹുകാലമസംരുദ്ധസംവിദാകാശതാം ഗതഃ .. 1
ശബ്ദം പശ്ചാത്തമശ്രൗഷമഹം വീണാസ്വനോപമമ് .
ക്രമാത്സ്ഫുടപദം ജാതം തത ആര്യാത്വമാഗതമ് .. 2
ശബ്ദദേശപതദ്ദൃഷ്ടിർദൃഷ്ടവാന്വനിതാമഹമ് .
പാർശ്വേ കനകനിഷ്പന്ദപ്രഭയാ ഭാസിതാമ്ബരാമ് .. 3
ആലോലമാല്യവസനാമലകാകുലലോചനാമ് .
ലോലദ്ധമ്മില്ലവലനാമന്യാം ശ്രിയമിവാഗതാമ് .. 4
കാന്തകാഞ്ചനഗൗരാങ്ഗീം മാർഗസ്ഥനവയൗവനാമ് .
വനദേവീമിവാമോദിസർവാവയവസുന്ദരീമ് .. 5
സാ പൂർണചന്ദ്രവദനാ പുഷ്പപ്രകരഹാസിനീ .
യൗവനോദ്ദാമവദനാ പക്ഷ്മലക്ഷണശാലിനീ .. 6
ആകാശകോശസദനാ ശശാങ്കകരസുന്ദരീ .
മുക്താകലാപരചനാ കാന്താ മദനുസാരിണീ .. 7
സ്വരേണ മധുരേണൈവമാര്യാമാര്യവിലാസിനീ .
പപാഠാകഠിനം വാമാ മത്പാർശ്വേ മൃദുഹാസിനീ ..8
അസദു-ചിത-രിക്ത-ചേതന-
സംസൃതി-സരിതി+ പ്രമുഹ്യ-മാനാ-നാമ് .
അവലമ്ബന/തട-വിട-പിന-
മഭിനൗമി ഭവന്ത-മേവ മുനേ .. 9
ഇത്യാകർണ്യാഹമാലോക്യ താം ചാരുവദനസ്വനാമ് .
ലലനേയം കിമനയേത്യനാദൃത്യൈവ താം ഗതഃ .. 6.2.60.10
തതോ ജഗദ്ദ്യുന്ദമയീം മായാം സംപ്രേക്ഷ്യ വിസ്മിതഃ .
അനാദൃത്യൈവ താം വ്യോമ്നി വിഹർതുമഹമുദ്യതഃ .0 11
തതസ്താം തത്കൃതാം ചിന്താമലമുത്സൃജ്യ ഖേ സ്ഥിതാമ് .
ജഗന്മായാം കലയിതും വ്യോമാത്മാഹം പ്രവൃത്തവാൻ .. 12
യാവത്താനി തഥോഗ്രാണി ജഗന്തി സകലാനി ഖമ് .
ശൂന്യമേവ യഥാ സ്വപ്നേ സംകല്പേ കഥനേ തഥാ .. 13
ന പശ്യന്തി ന ശൃണ്വന്തി കദാചിത്കാനിചിത്ക്വചിത് .
താനി കല്പമഹാകല്പമഹാജന്മൈകതാന്യഥ .. 14
പ്രമത്തപുഷ്കരാവർതാനുന്മത്തോത്പാതമാരുതാൻ .
സ്ഫുടിതാദ്രീന്ദ്രുഢാകാരഘടിതബ്രഹ്മമണ്ഡപാൻ 1. 13
ജ്വലത്കല്പാഗ്നിവിസ്ഫോടചടദൈഡവിഡാസ്പദാൻ .
പ്രതപദ്ദ്വാദശാകാരകന്ദുമാർതണ്ഡമണ്ഡലാൻ .. 16
ലുഠത്സുരപുരവ്രാതവിതതാക്രന്ദഘർഘരാൻ .

രണസർവാദ്രികടകശ്രേണീനിഗിരണോദ്ഭടാൻ .. 17
കല്പാഗ്നിജ്വലനോല്ലാസപഠത്പടപടാരവാൻ .
ആത്മഭ്രംശബൃഹത്ക്ഷോഭക്ഷുബ്ധാമ്ബരമഹാർണവാൻ .1 18
ദേവാസുരനരാഗാരഘർഘരാക്രന്ദകർകശാൻ .
സപ്താർണവമഹാപൂരപൂരിതാർകേന്ദുമണ്ഡലാൻ .. 19
ന വിചേതന്തി കല്പാന്താൻസർവാണ്യേവപരസ്പരമ് .
ഏകമന്ദിരസംസുപ്താഃ സ്വപ്നേ രണരയാനിവ .. 6.2.60.20
തത്ര രുദ്രസഹസ്രാണി ബ്രഹ്മകോടിശതാനി ച .
ദൃഷ്ടാനി വിഷ്ണുലക്ഷാണി കല്പവൃന്ദാന്യലം മയാ .. 21
തത്ര ക്വചിദനാദിത്യേ നിരഹോരാത്രഭൂതലേ .
ആകല്പയുഗവർഷാന്തേ ജഗത്യൂഹൈഃ ക്ഷയോദയഃ .. 22
ചിതി സർവം ചിതഃ സർവം ചിത്സർവം സർവതശ്ച ചിത് .
ചിഥ്-സഥ്-സർവാത്മികേത്യേതദ്ദൃഷ്ടം തത്ര മയാഖിലമ് .. 23
ത്വം കിംചിദിതി ചേദ്വക്ഷി തത്ര കിം ചിദിവാങ്ഗ ചിത് .
സാ ഹി ശൂന്യതമാ വ്യോമ്നോ ന ച നാമ ന കിംചന .. 24
തദാകാശമിദം ഭാതി ജഗദിത്യഭിശബ്ദിതമ് .
തേനൈവ ശബ്ദനഭസാ സർവേ ഹി പരമം നഭഃ .. 25
ദൃശ്യദൃഷ്ടിരിയം ഭ്രാന്തിരാകാശതരുമഞ്ജരീ .
ചിദ്വ്യോമാങ്ഗ കമേവേതി തത്രാഹമനുഭൂതവാൻ .. 26
ബുദ്ധ്യാകാശൈകരൂപേണ വ്യാപിനാ ബോധരൂപിണാ .
തത്രാനന്തേന സംകല്പമനുഭൂതമിദം മയാ .. 27
ബ്രഹ്മവ്യോമ ജഗജ്ജാലം ബ്രഹ്മവ്യോമ ദിശോ ദശ .
ബ്രഹ്മവ്യോമ കലാകാലദേശദ്രവ്യക്രിയാദികമ് .. 28
തത്രാഹമിവ സംസാരശതേ ഭാതേ മുനീശ്വരാഃ .
ദൃഷ്ടാ വസിഷ്ഠനാമാനോ ബ്രഹ്മപുത്രാഃ സദുത്തമാഃ .. 29
ബ്രഹ്മന്ദ്വാസപ്തതിസ്ത്രേതാഃ സർവാ ഏവ സരാഘവാഃ .
തത്ര ദൃഷ്ടം കൃതശതം ദ്വാപരാണാം ശതം തഥാ .. 6.2.60.30
ഭേദോദയേന വൈ ദൃഷ്ടാസ്താസ്താഃ സർഗദശാസ്തഥാ .
ബോധേന ചേത്തദത്യച്ഛമേകം ബ്രഹ്മ നഭസ്തതമ് .. 31
നേദം ബ്രഹ്മണി നാമാസ്തി ജഗദ്ബ്രഹ്മണ്യഥ ത്വിദമ് .
ബ്രഹ്മൈവാജമനാദ്യന്തം തത്സർവം തത്പദാദികമ് .. 32
പാഷാണമൗനപ്രതിമം നകിംചിദഭിശബ്ദിതമ് .
യത്തത്കിംചിദിതി ദ്യോതരൂപം ബ്രഹ്മ ജഗത്സ്മൃതമ് .. 33
വിഭാത്യചേത്യം ചിദ്വ്യോമ്നി സ്വസത്തൈവ ജഗത്തയാ .
നിരാകാരേ നിരാകാരാ സ്വപ്നാനുഭവസംനിഭാ .. 34
അനന്യമാത്മനോ ബ്രഹ്മ സർവം ഭാമാത്രരൂപകമ് .
പ്രകാശനമിവാലോകഃ കരോതി ന കരോതി ച .. 35
തേഷു നാമാനുഭൂയന്തേ ജഗല്ലക്ഷേഷു തത്ര വൈ .
ഉഷ്ണാനി ചന്ദ്രബിമ്ബാനി സൂര്യാഃ ശീതലമൂർതയഃ .. 36
പ്രജാസ്തമസി പശ്യന്തി പശ്യന്ത്യേവ ന തേജസി .

ഉലൂകസ്യ സമാചാരാസ്തസ്യൈവ സദൃശസ്വരാഃ .. 37
ഇതഃ ശുഭേന നശ്യന്തി യാന്തി പാപൈസ്തഥാ ദിവമ് .
വിഷാശനേന ജീവന്തി മ്രിയന്ത്യേ/മൃതഭോജനൈഃ .. 38
യദ്യഥാ ബുധ്യതേ ബോധേ യഥോദേത്യഥവാ സ്വതഃ .
തഥാശു സ്ഫുടതാമേതി സദ്വാസദ്വാ തദേവ തത് .. 39
വിടപാകാരമൂലൗഘദർശനാദ്വജ്രശോഭിഭിഃ .
ഘൂർണതേ പത്രപുഷ്പാഢ്യൈഃ പാദപൈർവ്യോമ്നി കാനനമ് .. 6.2.60.40
സികതാഃ പീഡിതാഃ സത്യഃ സ്രവന്തി സ്നേഹജം രസമ് .
ശിലാഫലകകേഭ്യശ്ച ജായന്തേ കമലാന്യലമ് . 41
ദാരുണ്യശ്മനി ഭിത്തൗ ച ചഞ്ചലാഃ ശാലഭഞ്ജികാഃ .
ദേവാങ്ഗനാഭിഃ സഹിതം ഗായന്തി കഥയന്തി ച .. 42
മേഘാൻപരിദധത്യുച്ചൈർഭൂതാന്യുച്ചൈഃ പടാനിവ .
പ്രതിവർഷം വിജാതീയാന്യുത്പദ്യന്തേ ഫലാന്യഗേ .. 43
സംനിവേശൈർന നിയതൈരങ്ഗാനാം വിവിധാങ്ഗകൈഃ .
ശിരോഭിഃ സർവഭൂതാനി പരിക്രാമന്തി ഭൂമിഗൈഃ .. 44
ശാസ്ത്രവേദവിഹീനാനി നിർധർമാണ്യേവ കാനിചിത് .
യത്കിംചനൈകകാരീണി തിര്യഗ്വന്തി ജഗന്ത്യധഃ 45
കാമസംവിത്തിഹീനാനി നിഃസ്ത്രീജാതാനി കാനിചിത് .
ഭൂതൈഃ സംശുഷ്കഹൃദയൈർവ്യാപ്താന്യശ്മമയൈരിവ .. 46
പവനാശനഭൂതാനി സമരത്നാശ്മകാനി ച .
അജാതാർഥാന്യലുബ്ധാനി നിഗർവാണീവ കാനി ച .. 47
ക്വചിത്പ്രത്യേകമാത്മാനം പശ്യത്യാപ്നോതി നേതരത് .
ബഹുഭൂതകമപ്യസ്തി ജഗദിത്യേകഭൂതകമ് .. 48
നഖകേശാദികേ യദ്വത്തദ്വദന്യത്ര സംസ്ഥിതഃ .
ആത്മവത്സർവഭൂതാനാമേകീഭൂതാത്മഭാവനാ .. 49
അനന്താപാരപര്യന്ത ശൂന്യമേവ ബഹു ക്വചിത് .
യത്നതഃ സംവിദാപ്നോതി തസ്യാന്തേ ന ജഗത്പുനഃ .. 6.2.60.50
അത്യന്താബുദ്ധബുദ്ധാനി മോക്ഷശബ്ദാർഥദൃഷ്ടിഷു .
ദാരുയന്ത്രമയാശേഷഭൂതൗഘാനീവ കാനിചിത് .. 51
ഋക്ഷചക്രവിഹീനാനി നിഷ്കാലകലനാനി ച .
മൂകസംകേതസാരാണി ഭൂതജാലാനി കാനിചിത് . 52
കാനിചിദ്വർജിതാന്യേവ നേത്രശബ്ദാർഥസംവിദാ .
വ്യർഥദീപ്താത്മതേജാംസി ഭൂതാനീത്യേകചിന്തയാ .. 53
പ്രാണസംവി+ദ്വിഹീനാനി വ്യർഥാമോദാനി കാനിചിത് .
മൂകാനി ശബ്ദവൈയർഥ്യാച്ഛ്രുതിഹീനാനി കാനിചിത് .. 54
വാക്യസംവിദ്വിഹീനത്വാന്മൂകാന്യന്യാനി കാനിചിത് .
സ്പർശസംവിദ്വിഹീനത്വാദശ്മാങ്ഗാനീവ കാനിചിത് .. 55
സംവിന്മാത്രമയാന്യേവ ദൃഷ്ടാന്യപി ച കാനിചിത് .
വ്യവഹാരീണ്യപ്യഗ്രാഹ്യാണ്യേവ നിത്യം പിശാചവത് 0. 56
ഭൂമയാന്യേകനിഷ്ഠാനി നിഷ്പിണ്ഡാന്യേവ കാനിചിത് .

കാനിചിദ്വാരിപൂർണാനി വഹ്നിപൂർണാനി കാനിചിത് .. 57
കാനിചിദ്വാതപൂർണാനി സർവാകാരാണി കാനിചിത് .
ജഗന്തി വ്യോമരൂപാണി വത തത്ര കചന്തി ഖേ .. 58
ധരാപീഠൈകപൂർണേഷു തിഷ്ഠന്ത്യന്യേഷു ദേഹിനഃ .
ഭേകാ ഇവ ശിലാകോശേ കീടാ ഇവ ധരോദരേ .. 59
ജലൈകപരിപൂർണേഷു തിഷ്ഠന്ത്യുർവീവനാദ്രിഷു .
ഭ്രമന്ത്യന്യേഷു ഭൂതാനി നിത്യമേവോഗ്രമീനവത് .. 6.2.60.60
അന്യേഷ്വഗ്ന്യേകപൂർണേഷു ജലാദിരഹിതാന്യപി .
ഭൂതാന്യഗ്നിമയാന്യേവ സ്ഫുരന്ത്യലമലാതവത് .. 61
അന്യേഷ്വനിലപൂർണേഷു ഭൂതാന്യസ്തേതരാണ്യപി .
വാതമാത്രമയാങ്ഗാനി സ്ഫുര+ന്ത്യർജുനവാതവത് .. 62
അന്യേഷു വ്യോമമാത്രാത്മദേഹേഷു വ്യോമരൂപിണഃ .
പ്രാണിനഃ സന്തി സർഗേഷു ദർശനവ്യവഹാരിണഃ .. 63

പാതാലപാതിഷു തഥാമ്ബരമുത്പതത്സു
തിഷ്ഠത്സു വിഭ്രമപദേഷ്വഥ ദിങ്മുഖേഷു .
നാനാജഗത്സു കിമിവാസ്തി മയാ ന ദൃഷ്ടം
യന്നാമ ചിജ്ജലധിചഞ്ചലബുദ്ബുദേഷു . . 64

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ജഗജ്ജാല-വർണനം നാമ ഷഷ്ടി-തമഃ സർഗഃ .. 60 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
17.12.2023